

OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

Varoluşsal Perspektifte Bir Türkü Çözümlemesi: “Taze Karlar Yağmış Karın Üstüne”

Ebru İLGEN¹, Melike SALMAN², Eneshan ÇALIŞKAN³

Received/10.05.2020

Published/15.06.2020

Özet

Kültürel değerlerin bir parçasını oluşturan türküler; milli bilinci harekete geçiren, toplumsal kimliği yansıtan sözlü kültür ürünleridir. Türküler, diğer sözlü ürünler (mit, efsane, masal) gibi insana ait varoluşsal, ruhsal sorunları ve/veya anlamları içerisinde barındırmaktadır. Türk insanının yaşadığı sıkıntılarını, acılarını, sevinç ve hüznüleri temasında barındıran türküler, farklı duyguları sembolik ve derin anlam katmanlarını karşılar.

Türküler bazen bilinçli bazen bilinç dışı etkiyle derin anlam katmanları ve evrensel değerler dizgesini yansıtır. Bildirişim düzeyinde okunan *Taze Karlar Yağmış Karın Üstüne* adlı metin, insanı anlamak ve anlamlandırmak için; ben ve öteki ilişkisi, varoluşsal süreç, fenomenolojik açı ve özne-nesne diyalektiğinden yararlanarak yorumlanmaya çalışılmıştır. Okuma sonucunda, metinlerarasılıktan da faydalanılarak, türkü metninde yer alan semboller çözümlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkü, metin çözümlemesi, aşk, metinlerarasılık, fenomenoloji

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, ebruilgen95@gmail.com

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, melikesalman@gmail.com

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, eneshancaliskan@gmail.com

AN ANALYSIS OF TURKISH IN THE EXISTENT PERSPECTIVE: "TAZE KARLAR YAĞMIŞ KARIN ÜSTÜNE"

Abstract

Folk songs that form part of cultural values; They are oral cultural products that stimulate national consciousness and reflect social identity. The folk songs contain human existential, spiritual problems and / or meanings such as other verbal products (myth, legend, fairy tale). The folk songs that embrace the troubles, pain, joy and sadness of Turkish people, meet different emotions, symbolic and deep layers of meaning.

The folk songs reflect deep semantic stratum and universal values, sometimes with conscious and sometimes subliminal effects. The text titled *Taze Karlar Yağmış Karın Üstüne*, read at the communication level, is used to understand and make sense of the people; I and the other relationship, existential process, phenomenological aspect and subject-object dialectic has been tried to be interpreted.

As a result of reading, the symbols in the folk song text have been analyzed by making use of intertextuality.

Key Words: Folk songs, text analysis, love, intertextuality, phenomenology

1. Giriş

Anlam olarak; duyularla algılanabilen, nesne ifadesine karşılık gelen fenomen kelimesinden türetilen, fenomenoloji sözcüğü, “var olan şeylerin varlığı”nın bilimidir (Heidegger, 2004, s. 67). Bir başka anlatımla fenomenoloji; varlıkların ardında var olan bir şeyle değil, varlığı var eden özle ilgilenir. Bu bilim dalı, F.D. Saussure’ün gösteren ile gösterilenin birleşimini karşılayan *gösterge* kavramına dayanmaktadır. Gösteren, anlatım düzlemini, gösterilen ise içerik düzlemini oluşturmaktadır (Barthes, 1993, s. 40).

Saussure göre metinler, dizimler düzlemi ve çağrışımlar düzlemi olmak üzere iki şekilde okunabilir. “Dizimsel bağlantı, aynı anda birlikte bulunan öğeler arasındaki bağlantıdır ve gerçek bir dizilişte yer alan iki ya da daha çok sayıda öğeye dayanır. Çağrışımsal bağlantı, (...) aynı anda birlikte bulunmayan öğeleri gücül bir belleksel dizide birleştirir” (Saussure, 1998, s. 182).

Taze Karlar Yağmış Karın Üstüne adlı türkü metni, Saussure’nün dizimler düzlemi ve çağrışımlar düzleminde faydalanılarak anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Bu çalışma, Roland Barthes’in *keyfi* bölümlenmesi olan *okumabirimlerine* ayrılarak gerçekleştirilmiştir. Metnin her dörtlüğü bir okumabirimi kabul edilmiş ve metinlerarasılıktan da yararlanarak okuma gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada, insanı psikolojik ve sosyal bütünlükle anlamak amaçlanmıştır. Fenomenolojinin yöntemsel anlamı yorumlamadır (Heidegger, 2004, s. 67). Bu çalışmanın da subjektif yorumlamadan geçtiğini ve her okuyan kişinin farklı görüşler sunabileceğini belirtmek isteriz.

Türkü metninin tamamı:

“Taze karlar yağmış karın üstüne
Bülbül figân eder gülün üstüne
Dediler nazlı yârini el almış
Daha iflâh olmam bunun üstüne.

Ekine gidiyor elinde orak
Orağı kırılmış tarlası ırak
Yârimi görünce alıyor merak
Ben yârî görmedim bunun üstüne.

Yine güz geldi de hava soğudu
Benim nazlı yârda ahdım çoğudu
Ondan gayrı sevdiceğim yoğudu
Başka yâr sevemem bunun üstüne.”

2. Alt-Üst Diyalektiğinden Seven-Sevilen-Rakip Üçgenine

Her şey zıddıyla kâimdir: Ben-öteki, varlık-yokluk, su-ateş gibi... Çin felsefesinde *Yin- Yang* düşüncesinden bakıldığında, bu zıtlıkların varlığının birbirine bağlı olduğu görülür. Birinin olmaması diğerrinin de varlığını yok eder. Bu zıtlıklarda denge, uyum ve eşitlik vardır (Türker, 2007, s. 295).

Karşıt kavramların bu etkileşimi türkünün birinci okumabiriminde görölmektedir. İlk dörtlükte mısra sonlarında tekrarlanan *üst* kavramı arka planda var olan *alt* ifadesini işaret etmektedir. *Üst* varlıksal değerini *alt*ın karşıtlığıyla kazanır. Bu durum, birinci okumabiriminde üst-alt diyalektiğinde yansıtılan çatışmayı göstermektedir. Bu çatışma, dizimlerin analiziyle daha açık bir hâle gelecektir:

Birinci okumabirimi:

“Taze karlar yağmış karın üstüne
Bülbül figân eyler gülün üstüne
Dediler nazlı yârini el almış
Daha iflâh olmam bunun üstüne.”

Diziler düzleminde;

Kar
Karlar
Taze karlar

Kar; içinde donmuş su parçacıklarını barındıran doğal yapıdır. Su, birçok kültürde olduğu gibi, Türk kültüründe de bolluk ve bereketi simgeleyen dişil unsur olmasının yanında; yaratılış serüveninde bahsi geçen kutsal bir değerdir. Tanrı Ülgen’i harekete geçiren ve yeryüzünü yaratmasını sağlayan Ak-Ana’nın su içinden çıkması bu kutsiyete işaret etmektedir (Ögel, 1993, s. 427). Dünya kültüründe de doğayı meydana getiren dört elementten biri olan su; hayatın, yaşamın, varoluşun evrensel sembolüdür. İşte kar, bu sembolü donmuş bir halde içinde barındırır. Kar içindeki su, ruhsuz beden gibi işlevsiz ve değerinden uzak bir yapıyı imlemektedir.

Bu olumsuz anlam, türkünün içinde kötü bir haberi işaret etmektedir. *Taze* kelimesi olumsuz haberin yeni geldiğine işaret ettiği gibi, önceden yağmış karın üzerine yağmasıyla üst üste gelmiş bir olumsuzluğu karşılamaktadır. -lar çokluk ekiyle birlikte hissedilen olumsuz duygunun yoğunluğu ve haberin önemi vurgulanmıştır.

“Yağmış”, “almış”, “dediler” ifadeleri; sevenin, sevilenden uzakta olduğunu ve sevilenle ilgili

haberleri başkalarından öğrendiğini göstermektedir. Duyulan geçmiş zamanla belirtilen eylemler, âşık ile mâşuk arasında var olan mesafeyi işaret etmektedir. Bu yüzden âşık, sevgilisinden değil, “dediler” diye belirttiği *onlardan* haber almaktadır.

Üçüncü mısradaki yer alan “yârini el almış” ifadesi, öznenin nesneleştirildiğinin göstergesidir. Türk kültür yapısında kadın; söz hakkı olan, kendilik sürecini tamamlayıp toplumda bireyleşmiş bir öznedir. Bu durum Dede Korkut Hikayelerinde de açıkça görülmektedir: *Dirse Han Oğlu Boğaç Han* hikayesinde Dirse Han’ın sıkıntısına çözüm üreten kişinin eşi olması, *Kam Büre Oğlu Bamsı Beyrek* hikayesinde Banı Çiçek’in ok atması, kılıç kullanması, at binmesi (Ergin, 2014, s. 4-8) kadının toplumsal eşitliğini ve değerini göstermektedir. Kültürel yapıda kadının sahip olduğu bu değer, türküde geçen “el almış” ifadesiyle kadını nesne konuma düşürmüştür. “Nazlı yâr” nesne gibi başkasına verilen, varlıksal statüsünü (özne) koruyamayan pasif bir kişiliğe dönüştürülmüştür.

Birinci okumabirimi; aşağıdaki gibi parçalara ayrılarak, yeni anlam çağrışımları oluşturulabilir:

- (1) Taze karlar yağmış / (2) karın üstüne
- (3) Bülbül figân eyler / (4) gülün üstüne
- (5) Dediler nazlı / (6) yârini el almış
- (7) Daha iflâh olmam / (8) bunun üstüne

Dizgesel düzlemde;

Taze karlar yağmış gülün üstüne (1,4)
Taze karlar yağmış yârini el almış (1,6)

Bülbül figân eyler karın üstüne (3,2)
Bülbül figân eyler yârini el almış (3,6)

Daha iflâh olmam karın üstüne (7,2)

Tüm bu ayrımlar arasındaki bağlam, kar motifinin olumsuz duyguları harekete geçiren simge olduğunu göstermektedir. Bülbül ve gül ise divan edebiyatında seven ile sevileni simgeleyen değerlerdir. Hiç şüphesiz bu türküde de bülbül ve gül, âşık ile mâşuğu karşılamış ve divan edebiyatında gül ve bülbülün kavuşamamasına telmihen, bu türküde de seven ile sevilenin vuslata eremeyeceği daha birinci okumabirimden belirtilmiştir.

“El” ifadesi yine divan edebiyatında sıkça karşılaşılan bir motif olan *rakip* motifini nitelemektedir. Gül (sevilen), bülbül (seven), el (rakip) imgeleri; klasik edebiyatta yer alan imkânsız aşk üçlemesinin türküdeki karşılığıdır.

Birinci okumabirimi; üst-alt karşıtlığında, şu ikili gruplaşmayı ortaya koyar: Gül (sevilen), bülbül (seven) ve simgesel düzeyde su altta kalan kısımken, üstü; el (rakip) ve suyu (yaşamsal simgeyi) donduran kar oluşturmaktadır. Üst-alt diyalektiğinde; altta kalan değerlerin (seven, sevilen) iç sıkıntısı mevsimsel atmosferle yansıtılmış ve “taze karlar yağmış gülün üstüne”, “taze karlar yağmış yârini el almış” gibi anlam bütünlüğü oluşturan ifadelerle “el”in, rakibin üstünlüğü vurgulanmıştır.

İkinci Okumabirimi:

Ekine gidiyor elinde orak
Ekini kurumuş tarlası ırak
Yârimi görünce alıyor merak
Ben yâri görmedim bunun üstüne

Bu okumabirimindeki aşk, sonu ayrılıkla biten, umutsuzluklarla dolu bir aşktır. Birinci dörtlükte âşık ile rakibin savaşı, rakibin zaferiyle sonuçlanmış, artık yâri el (rakip) almıştır. İkinci okumabirimindeki tarla, yârin kendisidir. Âşık, bu tarlaya (yâre) varmakta çok geç kalmıştır, artık tarlaya gitmek istese bile bunun hiçbir anlamı yoktur. Çünkü yardan ziyade aşığın yaptığıdır makbul olan ama bu yapma eylemi zamanında gerçekleşmelidir, geç kalınmamalıdır. Âşık, yâri el almadan önce harekete geçmeliydi, fakat o (âşık) bu ‘almak’ eylemine tepkisiz kalmış hatta birinci okumabiriminde gördüğümüz üzere bu haberi başkalarından duymuştur. Bu durumda yârin yapacağı bir şey kalmamıştır çünkü artık o tarlaya bir başkası gelmiştir. Hulusi Üstün, *Buğdayın On İki Bin Yıllık Öyküsü*’nde İncil’den şöyle bir bölüm paylaşır: “İncil, toprakla buluşmayan buğdayın yeşeremeyeceğini anlatarak örnek veriyordu.” Buradan hareketle okumabirimindeki tarla yârin kendisi olarak başak(tohum) ile bir araya gelememiş, o tarla yeşerememiş, kök salamamıştır. Bu durumdan dolayı da yâr şikâyet etmektedir. Âşık o tarlaya(yâre) varmakta geç kalınca o tarlada mevcut olan ekinler (yâr ile âşık arasındaki bağ) kurumuştur. Kurumak eylemi burada soyut bir anlam kazanarak, ümitlerin çürüyüp, yok olduğunu haber verir. Bundan sonra o tarlaya kimin (rakibin) geldiğinin de bir önemi kalmamıştır.

İkinci okumabirimindeki uzaklık kavramı da gerçek bir uzaklık değildir, metinde geçen “ırak” kavramının ontolojik bir anlam çağrıştırdığı düşüncesindeyiz. Âşık, yardan(tarladan) uzak değildir ve istese o tarlaya varabileceken tepkisiz kalarak yâri, elin(rakip) almasına göz yummuştur. Buradan da hareketle ikinci okumabiriminde yâr, özne konumuna gelerek şikâyet etmektedir. Hüzün duygusunun hâkim olduğu ikinci okumabirimi oldukça karamsar bir görünüş sergiler.

İkinci okumabirimini dizgesel düzlemde okuyabilmek için aşağıdaki gibi parçalara ayırarak yeniden bir anlamlandırma yapılabilir:

- (1) Ekine gidiyor / (2) elinde orak
- (3) Ekini kurumuş / (4) tarlası ırak
- (5) Yârimi görünce / (6) alıyor merak
- (7) Ben yâri görmedim (8) bunun üstüne

Dizgesel düzlemde;

Ekine gidiyor tarlası ırak (1,4)
Ekini kurumuş elinde orak (3,2)

Ekini kurumuş alıyor merak (3,6)
Ekini kurumuş bunun üstüne (3,8)

Ben yâri görmedim elinde orak (7,2)

İkinci okumabirimini bu şekilde yapılandırdığımız zaman âşık ile yârin kavuşamadığını, hüzün duygusunun ağır basarak şikâyete dönüştüğünü görüyoruz. Kaybetmişliğin verdiği acı, aşkın şiddetini arttırmıştır. “Aşkın konusu, âşık kimsenin arzuladığı şeyler, onun sahip olmadığı, bizzat

olmayan ve yoksun olduğu şeylerdir” (Üzümcüoğlu, 2019, s. 83). Bir şeyi ne kadar çok arzularsak ondan o derecede yoksun kalırız. Bu durum dengeler sisteminde bir zıtlık teşkil eder çünkü karşı karşıya gelen değerlerden biri artarken diğeri azalır. Ayrılık, aşkın ve acının şiddetini artırır. Ben yâri görmedim elinde orak derken seven-sevilen bağlamında; sevilen (yar), sevene (âşık) seslenerek onu sevilen konumuna yükselterek yâr diye hitap etmektedir ve onun eline orağı alarak neden tarlaya (kendisine) gelmediğini sorgulamaktadır. Ekini kurumuş bunun üstüne derken de kendisinde ümitlerin bittiğini dile getirmektedir. Ekine gidiyor tarlası ırak ifadesini kullanarak da aşığa, “sen o tarlaya (bana) gelmekte geç kaldın, ben (o tarla) artık senden çok uzaktayım, başkasının oldum” demektedir. Bu noktada âşık ümitlerin bittiğini (ekinlerin kuruduğunu) anlayarak üzülüp kaygılanmaktadır ama bu kaygı duygu dünyasıyla sınırlı kalmakta, âşık beden olarak yine tepki vermemektedir.

Âşığın tepkisiz durumu onu özne konumundan uzaklaştırmıştır. Çünkü; “İnsan, nesnelere dünyasıyla kuracağı ilişki sonrasında ancak bilen, eyleyen, yapan, geçmişi olan bir özne’ye dönüşebilir” (Koç, 2011, s. 1125-1132). Âşığın nesnesi olan orağı eline vaktinde almaması, zamanında harekete geçmemesi mâşuktan uzaklaşmasına ve ötekileşmesine sebep olmuştur. Bundan sonra âşık eline orağı alıp gitse bile bir şey ifade etmez, çünkü o tarladaki ekinler kurumuştur ve aralarındaki bağ kopmuştur. Birinci okumabiriminde konuşan eril, ikinci okumabiriminde dişile dönüşerek özneleşmiştir. Genel bir çıkarımla özne sevgilinin, kendisine meyletmemesi karşısında tavrını ortaya koymaktadır.

3. Mitik Bir Söylem: Eril ve Dişil Öğelerin Görüntüsü

Orak; bir sapı bulunan, yarım çember biçiminde, içe gelen yüzü keskin, metalden yapılmış ekin biçme aracıdır. Oraktaki çukur kısmın anne arketipinin sembollerinden biri olduğu düşünülebilir. “(...) mağara, ağaç, kaynak, derin su, vaftiz kabı, kap biçiminde çiçek (gül, lotus), büyülü daire (...)” (Jung, 2019, s. 13) çukur olan her şey dişildir ve anne arketipini temsil eder. Orak; tarım, yiyecek ve doğurganlık, dolayısıyla dişiliği temsil eder.

Mısır mitolojisinde Ouroboros adı verilen yılan, kuyruğunu ısırarak daire şeklini almış ve kendini döllemiştir. Jung’un anne arketipleri arasında saydığı büyülü daire pozisyonunu almıştır. Ouroboros hayata dair tüm tezatları bir araya getirerek birliği sağlamıştır. Dişil ile erilin birbirine zıt olan yönleri de bu hücrede bir araya gelerek bütünleşmiştir “varlıkla yokluk, yaşamla ölüm, iyilikle kötülük, dişille eril gibi tezatlar bu hücrede toplanmıştı.” (Koçak, 2016, s. 43). Ouroboros, daire biçimini alarak dişiliği, doğurganlığı temsil etmektedir. Kadın (dişil) ve erkek (eril) aralarındaki tüm farklılıkları kabullenmiş, bu kabullenişten de ‘aşk’ duygusu doğmuştur. Kadının ve erkeğin sahip olduğu bu farklar aralarındaki bağı güçlendirmiştir.

Yunan mitolojisindeki tanrıçalardan biri olan Demeter; bolluğun, bereketin, tahıl ve hasatın tanrıçasıdır. “Demeter, tasvirlerinde buğday başağıyla sembolize edilir” (Gezgin, 2015, s. 41). Demeter’in elinde buğday başağını tutması bize, tüm farklılıklarına rağmen kadın ve erkeğin uyumunu gösterir. Çünkü başak tohumdur, tohum ise erildir. Toprak yatay düzlemde dişildir, tohum toprağı döller ve orada yeni bir yaşam filizlenir. Demeter’in bir tanrıça olarak üstlendiği misyon böylelikle tamamlanmış olur. Orağın çukur bölümünün anneliği temsil etmesi, başağın (tohum) eril olması, hasatın orakla yapılması burada bir bütünlük teşkil eder. Deniz Gezgin, buğdayın toprağı ekilip yetiştirme aşamalarını insanın hayatı boyunca geçirdiği aşamalara benzeter “Buğday ekimi, büyümesi ve hasadıyla, doğumu, ölümü ve dirilişi simgeler” (Gezgin, 2015, s.

40). Bazı toplumlarda insanların da tıpkı toprağa ekilen tohum gibi meydana geldiğine inanılır. “Toprak Ananın günümüzde ağaçları ve sazları ürettiği gibi insanları da ürettiği eski bir zamandan söz edilir” (Eliade, 2019, s. 24). Tarla dışıl bir öğedir, ona ne ekersen sana onu büyütüp çoğaltarak geri verir. Mitolojilerde tarlanın dolayısıyla toprağın kadınla özdeşleştirilmesi şaşılacak bir durum olmamalıdır.

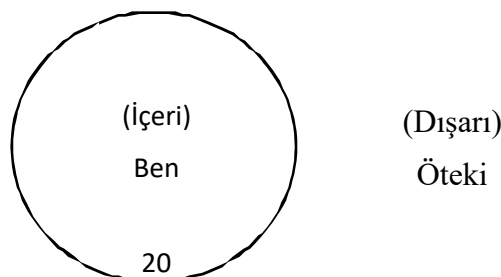
4.Varoluşsal Serüvende “Ben ve Öteki” İlişkisi

Üçüncü okumabirimi:

Yine güz geldi de hava soğudu
Benim nazlı yârdan ahdım çoğudu
Ondan gayrı sevdiceğim yoğudu
Başka yâr sevemem bunun üstüne.

Yukarıdaki okuma birimini incelediğimizde en dikkat çekici nokta *ben ve öteki* ilişkisidir. Psikolojik açıdan, ben (kişilik), insanın iç ve dış dünya ile etkileşimi sonucunda geliştirdiği duygu, düşünce ve davranış örüntüleri şeklinde tanımlanabilir (Sayar ve Dinç, 2008, s. 95-97). Birinci okuma biriminde “el almış” ifadesi ile değersizleştirilen, söz hakkı elinden alınan, yani özne konumundan nesne konumuna indirilen kadın; ikinci okuma biriminde eline orak alan, ekine giden yapacağı eylemleri kendi belirleyen ve harekete geçen bir özne/ben olmuştur. Özerkliğini kazanan kadın, üçüncü okuma biriminde bu eylemlerine devam ederek merkez (içeri) konumuna gelmiştir. Bu süreçten sonra içeride olan *ben*, için dışarıda olan hep *öteki* olacaktır.

Geçmişten bugüne Türk kültürünü incelediğimizde, kadının toplumsal statü bakımından her dönemde erkeğe denk olduğunu görüyoruz. Örneğin; göçebe olarak yaşayan eski Türk beyliklerinde hakanın bulunmadığı yerlerde hatunun ona vekalet etmesi, Dede Korkut anlatılarında yeri geldiğinde kadının tıpkı bir bey gibi savaşabilmesi (*Selcan Hatun at saldı, karımın basdı. Kaçanın kovmadı, aman deyenı öldürmedi. Öyle sandı kim yağı basıldı, kılıcunun balçağı kan,odaya geldi*) ve savaşçı yiğit dostlarının olması, kadının toplumsal yapıdaki yerini göstermesi açısından önemlidir (Özçelik, 2016, s. 395). Okuduğumuz metnin Anadolu sahasında yazılan ve yerleşik kültüre ait olan bir metin olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda kadının aslında Anadolu sahasında erkekten geride kalmadığını görüyoruz. Kadın da erkek gibi tarlada çalışıp para kazanan yaşamlarının şekillenmesinde söz hakkı olan bir *ben/özne*dir. Bu örneklerden yola çıkarak birinci okuma biriminde nesneleştirilen kadının tabiatına aykırı bir durum söz konusu olduğunu düşünüyoruz. İkinci ve üçüncü okuma birimlerine geldiğimiz zaman kadının toplumsal süreçte kendi *ben* inin farkına varıp özüne sahip çıktığını görüyoruz. Yukarıdaki okuma biriminde fiillerin geçmiş zaman ile çekimlenmiş olması bu noktada görüşümüzü destekler. Kendi benine ulaşarak özne olan kadın (sevgili), karşısında bulunan erkeğe (âşığa) *o* diyerek âşığı ötekileştirir. “Çitlerin iki tarafı vardır. Yekpare bir mekânı bir ‘içeri’ ve bir ‘dışarı’ya böler ama bir taraftakiler için içeri olan diğer taraftakiler için ‘dışarı’dır” (Bauman, 2012, s. 151). Bu okuma biriminde merkezde yani içeride olan *ben* (sevgili) için dışarıda bulunan *o* (âşık) her zaman ötekidir.

Şekil 1. Merkezde Olan Ben ve Dışında Olan Öteki

“Öteki, benim kendisiyle epistemolojik ve ontolojik olarak diyaloga girdiği insan tekini ifade etmektedir. Benim ötekini, ötekinin de beni tanıyabilmesi, bunlar arasındaki ilişkinin verimli bir sürece dönüşebilmesi için öncelikle ben-öteki arasında sahici bir diyalogun kurulması gerekir” (Efil, 2016, s. 54). Yukarıdaki okuma birimine baktığımız zaman “ahtım çoğudu” (beklentim çoktu) ifadesi ben ve ötekinin karşılıklı diyalogda bulunmadığını gösterir. Özne/ben ortaya bir *aht* koyar ama karşı taraf *öteki* olarak kalmaya devam edip pasifliğini koruduğu için bu bir işteş eyleme dönüşmez ve bu yüzden öteki ile ontolojik bir ilişki kurulamaz. Bu noktada ben ve öteki arasındaki ilişki asla biz (ben + sen) olamaz.

Jacques Semelin’e göre “öteki tümü ile farklı olandır. Bu yönüyle o tam anlamıyla insan konumunda dahi değildir” (Semelin, 2011, s. 73). Böylesi durumlarda bir insan olmaya da layık görülmeyen ötekiler bizim yaşadığımız her türlü felaketin sebebdirler. Sonuçta onlar “başımıza gelen felaketten sonra suçlayacak birini bulup bütün suçu ona yüklediğimiz” (Campbell, 2013, s. 17) birer günah keçisi konumundadırlar. Bu noktada farklı olana duyarlılıkta bütünü ile ortadan kalkabilmektedir. Habermas’a göre “farklılığa duyarlı bir dahil edişin yitirildiği böylesi durumlarda ötekileştirmeler de kaçınılmaz olur” (Öz, 2018, s. 2). Sevgili (ben) tarafından ötekileştirilmiş âşık bu okuma biriminde pasif durumdadır. Aslında sevgili bütün bunları aşığın pasifliğinden dolayı yaşamıştır. Âşık sevdasına sahip çıkmayıp, herhangi bir eylemsel harekette bulunmayarak sevgili için *o* olmuştur. Sevgilinin başına gelen tüm felaketlerden *o* sorumludur ve bu yüzden *ben* (sevgili) için artık *o* (âşık) dışarıdadır. Nasıl ki sevgililerin birbirine yaklaşması sıcaklığı arttırıyorsa, uzaklaşmaları da soğukluğu arttırır. “Yine güz geldi de hava soğudu” ifadesinin birbirinden ayrı ve uzak olan âşıklar için kullanıldığını düşünüyoruz. Bu soğukluk sonucunda sevgili aşığı kendinden uzaklaştırıp *o* konumuna getirerek ötekileştirmiştir. Öteki olanın sergilediği tavırlar, semboller düzleminde güz mevsimini yani soğukluğu getirmiştir.

Güz mevsimi ayrılığın habercisidir. Yatay ve dikey sembolizm açısından incelendiğinde ağaç “dikey (eril)” dalları ise “yatay (dişil)” bir sembol olarak düşünülebilir. René Guènon’un *Yatay ve Dikey Boyutların Sembolizmi* adlı eserinde bahsettiği “Merkezdeki Ağaç” imgesi haç figürü ile özdeşleştirilmiştir. “Haçın bir eksen figürünü oluşturan dikey çizgisini dikkate almak gerekir: bu dikey çizgi: ‘ağacın gövdesini’ oluşturur yatay çizgi (ya da, üç boyutlu haçtaki iki yatay çizgi) ise ağacın dallarını oluşturur” (Guènon, 2019, s.77). Kutsal kitaplarda geçen cennetin ortasında bulunan *hayat ağacı* Âdem ile Havva’nın yasaklı meyveyi yedikleri ağaçtır. Sonbahar ise yazın yani sıcaklığın bitişini haber veren kışa hazırlık mevsimidir. Bu mevsimde yaprak, kuruyan ağacın dalını terk etmesine rağmen yine de ağacın dibine düşer. Hırçın bir rüzgâr gelip yaprağı ağacın dibinden ayırır. Özne olan *benin* burada yaprak sıfatı taşıdığı düşünülebilirken, öteki olan onun ise ağacı temsil ettiği söylenebilir. Bu okuma biriminde ayrılığın gerçekleşmiş olduğunu sonbaharın gelişi ve havanın soğuması ile anlıyoruz. Sembolik olarak, sevgiliyi ağaçtan düşmüş bir yaprak olarak düşünebiliriz. Pasif ağacın karşısında, hırçın bir rüzgâr tarafından alıp götürülmüştür. Ben, öteki için artık yasak bir elmadır. İkinci okuma biriminde geçen “Ekine gidiyor elinde orak” söyleminin desteği ile sevgili yaşamının yeni yolunda başka ağaçlara toprak olup, gittiği yeri besleyecek ve orada meyve verecektir. Bundan sonra hiçbir yaprak, kopan *o* yaprağın yerini alamayacaktır ya da toprağını (sevgili) kaybeden ağaçta hiçbir zaman yaprak yeşermeyecektir.

5. ÇIKARIM:

Anonim metinler olarak türküler, geçmişi bugüne, bugünü geleceğe taşıyan, bir milletin değerlerini, atalar ruhunu, gelenek ve göreneklerini ifade eden estetik bir varoluş biçimidir. Ontolojik bir varlık alanı olan türküler, ataların tinselliğini, evrenin bilgisini anlam-sezgi bağlamında büyütürken kişinin kendilik bilincini geliştirmesine yardım eder. Anonim metinler halk kültürünün sözlü ürünleridir. Aşk ise insanoğlunun varoluşsal mücadelesinde kendini tamamladığına inandığı, iki zıtlığın bir araya gelmesi (kadın ve erkek) ile oluşan bir güçtür.

Taze Karlar Yağmış Karın Üstüne adlı metinde aşkın insan üstünde oluşturduğu etki ve insanın kendi benliğini tanıyabilmesi adına attığı adımlar sonucunda yaşadığı değişim ve gelişim safhaları çözümlenmiştir. Metnin dizimler düzleminde ve dizgesel düzlemde okunması sonucunda, zengin anlam katmanlarına sahip olduğu görülmüştür. Bu anlam zenginliği çözülmeye çalışılırken; alt üst diyalektiği, mitoloji, ben ve öteki ilişkisi ile yatay ve dikey sembollerden yararlanılmıştır.

Metnin ilk okumabiriminde geçen “Taze karlar yağmış karın üstüne” ifadesi *ben ve öteki* arasında bulunan ilişkinin ontolojik olarak öldüğünü gösterir. Ayrıca bu ifade, beklenen aşk ilişkisinin, ortak bir paylaşımına dönüşmediğine ve tek taraflı kaldığına işaret eder. Seven ve sevilenin hiçbir zaman bir olamaması, okuma birimleri içerisinde bulunan; ölmüştüğü, bitmişliği, tükenmişliği ve sona ermeyi ifade eden “soğuk, ekinlerin ölmesi, güz mevsimi” gibi ifadeler ile dikkate sunulmuştur. Şair bu ifadeler ile gerçekleşmiş olan ölgünlüğü adeta metne serpiştirmiştir. Alt üst diyalektiği bakımından üstte olan ben/özne varoluşsal serüvenin de karşılaştığı problemleri alt ederek, kendi özerkliğini kazanmıştır.

Metinde yatay ve dikey boyutların sembolizmi açısından incelediğimiz “toprak, orak, ağaç, tarla” gibi kavramlar kullanılmıştır. Bu kavramların yatay boyutta, doğurganlık ve verimlilik açısından kadın ile eşleşmesi, simgesel düzeyde kadının kendisi olma yolunda atacağı adımları göstermesi açısından dikkate değerdir. Bu bağlamda bir metni kavrama konusunda her okuyanın farklı bir anlam çıkarabilmesi onun evrensel oluşuna önemli bir vurgudur.

KAYNAKÇA

- Barthes, R. (1993). *Gösterge Bilimsel Serüven*. (Çev. Mehmet Rifat ve Sema Rifat) İstanbul: Yapı Kredi.
- Bauman, Z. (2012). *Akışkan Aşk*. (Çev. Işık Ergüden) İstanbul: Versus.
- Efil, Ş. (2016). "Kendini Öteki'nde Fark Etmek: Ben-Öteki İlişkisinin Felsefi Uzantıları". İnönü Üniversitesi: *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (2), 51-66.
- Eliade, M. (2019). *Kutsal ve Kutsal Dışı: Dinin Doğası*. (Çev. Ali Berkay) İstanbul: Alfa.
- Ergin, M. (2004). *Dede Korkut Kitabı*. Ankara: TDK.
- Gezgin, D. (2015). *Bitki Mitosları*. İstanbul: Sel.
- Guénon, R. (2019). *Yatay ve Dikey Boyutların Sembolizmi*. (Çev. Fevzi Topaçoğlu) İstanbul: İnsan.
- Heidegger, M. (2004). *Varlık ve Zaman*. (Çev. Aziz Yardımlı) İstanbul: İdea.
- Jung, C. G. (2019). *Dört Arketip*. (Çev. Mert Hüseyin Ergül) İstanbul: Erasmus.
- Koç, S. Ö. (2011). "Fenomenolojik Açından Bir Türkü Çözümlemesi: Yüce Dağ Başında Yanar Bir Işık". *Turkish Studies*, 6 (3), 1125-1132.
- Koçak, A. (2016). *Mitlerle Varoluş Yolculuğu*. İstanbul: Alfa.
- Ögel, B. (1993). *Türk Mitolojisi*. Ankara: TTK.
- Öz, M. (2018). *Sabahattin Ali'nin Eserlerinde Ötekileştir(il)me*. Osmaniye: Yüksek Lisans Tezi.
- Özçelik, S. (2016). *Dede Korkut –Dresden Nüshası- Metin, Dizin*. Ankara: TDK.
- Saussure, F. D. (1998). *Genel Dilbilim Dersleri*. (Çev. Berke Vardar) Multilingual: İstanbul.
- Sayar, K. ve Dinç M. (2008). *Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Dem.
- Türker, N. K. (2007). "Çin'deki Düşünce Akımlarına Genel Bakış". *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (22), 289- 298.
- Üzümcüoğlu, A. (2019). *Sokrates*. İstanbul: Parola.